
Katarina Richardson:

Essays on Family and Labor Economics

Swedish Institute for Social Research Dissertation Series, nr 28, 1997

Katarina Richardsons doktorsavhandling är en sammanläggningsavhandling bestående av tre uppsatser, något numera vanligt i nationalekonomi. De tre uppsatserna är metodologiskt sinsemellan mycket olika, men alla tre behandlar relevanta ämnen i skärningspunkten mellan familje- och arbetsmarknadsekonomi och alla tre är mycket intressanta.

I uppsats 1, "Are Divorcing Parents Induced to Choose Joint Custody? An Evaluation Using Implementation Theory" ("Påverkas föräldrar vid skilsmässa till att välja gemensam vårdnad? En utvärdering baserad på implementationsteori") används de verktyg tillämpad mikroekonomisk teori har att erbjuda för att besvara följande fråga: När föräldrar står i begrepp att skilja sig, hur ska den rättsliga vårdnaden av barnen fastställas? Mer specifikt, när föräldrarna inte kan komma överens i vårdnadsfrågan på egen hand, vilka regler ska domstolarna följa för att avgöra en vårdnadstvist? Uppsatsens utgångspunkt är att svenska myndigheter förespråkar delad vårdnad i de fall föräldrarna kan samarbeta med varandra. Om däremot samarbete inte är möjligt, så är det bättre att ge ensam vårdnadsrätt till den förälder som är mest benägen att hjälpa barnet upprätthålla en god kontakt med den icke vårdnadshavande föräldern.

Vilka möjligheter har då domstolen att förverkliga detta utfall? När skilsmässoföräldrar går till domstol kan deras interagerande modelleras som ett spel vars regler fastställs av det juridiska systemet. Var

och en av föräldrarna förutsätts agera i sitt eget intresse. Det problem som det juridiska systemet ställs inför är att det egna förespråkade utfallet är beroende av föräldrarnas preferenser inför olika utfall, och det är möjligt att det ligger i föräldrarnas intresse att dölja dessa sina verkliga preferenser. Till exempel så kan, under vissa rättsliga förhållanden en moder, som mycket väl skulle kunna samarbeta med sin ex-make i en gemensam vårdnad, finna att det ligger i hennes eget intresse att hävda motsatsen, i hopp om att få ensam vårdnadsrätt. Detta är således ett problem med anknytning till regelstrukturen: hur ska reglerna specificeras för att leda till det utfall myndigheterna förespråkar, med hänsyn tagen till att den lösning myndigheterna förespråkar är beroende av vad föräldrarna vill och att föräldrarna kan ha goda skäl för att dölja sina verkliga önskemål?

Richardson behandlar inte frågan om vilka regler som är optimala, dvs bästa möjliga uppsättning spelregler ur myndigheternas perspektiv. För att göra det skulle krävas antaganden om hur stor andel av de skilsmässoföräldrar som hamnar inför domstol som faktiskt skulle kunna samarbeta, hur negativt de rättsliga myndigheterna betraktar de olika misstag som kan begås (att tillerkänna föräldrar delad vårdnad trots att de inte kan samarbeta mot att tillerkänna en part ensam vårdnad när föräldrarna faktiskt skulle kunna samarbeta), osv. Hon förmår emellertid formalisera de spelregler som överensstämmer med existerande domstols-

procedurer för att lösa vårdnadstvister och argumentera för att dessa procedurer fungerar bra i en majoritet av fallen. Hon påvisar också att en alternativ uppläggning som förespråkats för rättsliga vårdnadstvister i Sverige sannolikt skulle minska föräldrars benägenhet att enas om delad vårdnad, trots att den alternativa uppläggnings vid ett ytligt betraktande verkar leda till gemensam vårdnad i fler fall.

Uppsats 2, "The Evolution of the Marriage Premium in the Swedish Labor Market 1968–1991" ("Utvecklingen av äktenskapspremierna på svensk arbetsmarknad 1968–1991"), är helt och hållet empirisk. Med termen "äktenskapspremie" avses följande schematiska förhållande. Gifta män tjänar i typfallet mer än ensamstående män, medan däremot gifta kvinnor i regel inte tjänar mer än ensamstående kvinnor. Denna (manliga) äktenskapspremie kvarstår även om vi kontrollerar för de observerbara fakta som har samband med inkomstens storlek som t ex utbildning och antal yrkesverksamma år.

Att det existerar en äktenskapspremie i USA har dokumenterats i ett flertal studier, t ex av Korenman och Neumark (1992). Än mer intressant är den provokativa förklaring Becker (1991) har fört fram: gifta män kan i större utsträckning än ensamstående män koncentrera sig på sitt lönearbete eftersom de har en hustru hemma som tar hand om hushållsarbetet. Beckers hypotes är att denna specifika arbetsdelning har en biologisk grund; att det finns ett komplementärt förhållande mellan barnafödande och barnuppfostran.

En annan möjlig förklaring är att gifta män har vissa karakteristika som gör dem attraktiva både för eventuella framtida arbetsgivare och för blivande makar. Om dessa karakteristika är dolda för forskaren, så kommer vi att få ett skensamband mel-

lan inkomst och äktenskaplig status. I kontrast till Beckers specialiseringshypotes, som målar upp ett orsakssamband mellan familjestruktur och utfall på arbetsmarknaden, ger den alternativa förklaringen – selektionshypotesen – en statistisk förklaring till äktenskapspremierna.

Svenska data ger oss en möjlighet att reda ut dessa sinsemellan konkurrerande hypoteser. Sedan mitten av 1960-talet har politiska förändringar (individuell kontra gemensam inkomstbeskattning, barnomsorgens utbyggnad) gjort det beckerska scenariot (mannen arbetar medan hustrun stannar hemma) mycket mindre attraktivt i Sverige. I den utsträckning som specialisering ligger bakom äktenskapspremierna så borde dessa förändringar ha lett till en gradvis minskning av premierna.

Richardson använder paneldata från 1968, 1974, 1981 och 1991 års levnadsnivåundersökningar för att undersöka om det finns någon äktenskapspremie och, om den finns, om den minskat över tid. Eftersom hon har tillgång till paneldata så kan hon även undersöka selektionshypotesen genom möjligheten att kontrollera för en icke observerbar individuellt betingad inverkan. Resultaten från hennes tvärsnittundersökning påvisar att det finns en betydande äktenskapspremie i Sverige, men att den har minskat över tiden. I hennes undersökning av fixed effekt estimeringar, dvs då hon kontrollerar för selektionens inverkan, går äktenskapspremierna enbart att spåra under den tidigaste perioden i hennes data. Hennes resultat överensstämmer sålunda i stort sett med Beckers specialiseringshypotes.

Nu är det emellertid inte så att det entydigt går att tolka nedgången i äktenskapspremierna, trots kontroll för förekomsten av selektion, som ett stöd för specialiseringshypotesen. Den solidariska lönepolitiken

har minskat lönespridningen i Sverige över tiden, särskilt fram till 1981 års mätningar. Ett resultat av detta är att avkastningen på samtliga variabler förknippade med inkomst har minskat över tid. Vi måste därför fråga oss om den observerade minskningen av äktenskapspremien utgörs av en minskning av specialiseringen som sådan eller av specialiseringens avkastning.

Detta är ett exempel på en mer generell frågeställning. Antag att vi kan observera en förändring i medelinkomst mellan två grupper över tid. Vi kan som exempel ta det minskade gapet mellan kvinnliga och manliga löner. Om vi betraktar inkomst som den summerade avkastningen på olika färdigheter, både direkt och icke direkt observerbara, så kan vi bryta ned en förändring i lönegapets storlek i fyra beståndsdelar. För det första, de två grupperna kan ha blivit varandra mer lika eller olika vad gäller deras genomsnittliga tillgång på de observerbara variabler som vi förknippar med yrkesskicklighet. En viktig förklaring till det minskade lönegapet mellan kvinnor och män är t ex att skillnaden mellan kvinnors och mäns genomsnittliga antal yrkesverksamma år minskat över tiden. För det andra så kan avkastningen på den observerbara skickligheten i de två grupperna ha förändrats i olika riktning över tiden. Avkastningen på antal yrkesverksamma år kan t ex över tiden ha utvecklats i olika riktning för kvinnor och män. För det tredje så kan de två grupperna ha blivit varandra mer lika eller olika vad gäller den genomsnittliga nivån på de icke observerbara färdigheterna. I exemplet med äktenskapspremien så kan t ex gifta män över tiden ha minskat sin grad av specialisering i jämförelse med ensamstående män. För det fjärde, slutligen, så kan avkastningen på de icke direkt observerbara färdigheterna i de två grup-

perna ha förändrats i olika riktning över tiden.

De två första beståndsdelarna i denna uppdelning kan studeras direkt i den tillgängliga datan. Den tredje och fjärde ingrediensen döljs emellertid i residualen. Att skilja mellan konvergerande eller divergerande genomsnittliga tillgångar på icke observerbara färdigheter och en konvergerande eller divergerande avkastning på dessa tillgångar, kräver någon form av underliggande antagande. Juhn, Murphy och Pierce (1991) har i en uppsats som fått stort genomslag hävdad att vi bör anta att skillnaderna i den icke direkt observerbara färdigheten är konstanta de olika grupperna emellan och över tid. Givet detta antagande så föreslår de en estimator (föga förvånande benämnd JMP-estimatorn) för att vi ska kunna fullfölja uppdelningen.

I sin tredje uppsats, "Estimating the Impact of Wage Structure on Wage Differentials Between Two Groups of Workers" ("Att värdera lönestrukturens inverkan på löneskillnader mellan två grupper av inkomsttagare") utvecklar Richardson en alternativ metod för att skatta JMP uppdelningen. Hennes "OLS-estimator" har vissa påtagliga fördelar i jämförelse med JMP alternativet. Den är mycket lättare att tillämpa och, om vi kan anta att residualen är avkastningen på en icke direkt observerbar färdighet, så är det okomplicerat att påvisa hållbarheten hos hennes skattningsvariabel. JMP-estimatorn är relativt komplicerad och vad jag vet så har ingen kvalificerad diskussion förts om dess statistiska egenskaper. Å andra sidan, Richardsons estimator kanske inte fungerar i de fall residualen bättre uttrycks som summan av avkastningen på fler än en icke observerbar faktor.

Trots att hon inte har förmått lägga fram helt övertygande argument för OLS-esti-

matorn, så är Richardsons tredje uppsats mycket stimulerande. JMP estimatorn tillämpas i ett allt större och allt mer varierande antal fall och uppsats nummer tre är betydelsefull för att den tar ett stort steg i riktning mot att avmystifiera hela proceduren. Läsaren ges en bra inblick i vad JMP-estimatorn egentligen gör och hur ett vetligt alternativt angreppssätt skulle kunna se ut.

Av de tre uppsatserna fann jag den tredje mest intressant. Avhandlingen omfattar emellertid i sin helhet så många varierande metoder, och behandlar så många frågeställningar, att det borde finnas något i den för

i stort sett alla som är intresserade av familje- och arbetsmarknadsekonomi.

Professor **Jim Albrecht**

Georgetown University, Washington, DC

Referenser

- Becker, G (1991), *A Treatise on the Family*. Harvard University Press, Cambridge.
- Juhn, C, Murphy, K M & Pierce, B (1991), "Accounting for the Slowdown in Black-White Convergence". I Kosters, M H (ed) *Workers and Their Wages*. AIE Press, Washington.
- Korenman, S & Neumark, D (1992), "Marriage, Motherhood and Wages". *The Journal of Human Resources* 27 (Spring): 233-255.